Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 365-384

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.42068>

Uz. Hem. Rahime ASLAN

Aydın Devlet Hastanesi, Psikiyatri Servisi, Aydın, Türkiye aslanrahime@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8301-4656>

Uz. Hem. Müge BULUT

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama Ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Servisi, Aydın, Türkiye <https://orcid.org/0000-0003-2858-1217>

Prof. Dr. Hülya ARSLANTAŞ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-3018-231>

FLÖRT ŞİDDETİ

Özet

Flört şiddeti, bir kişinin duygusal/romantik/cinsel bir ilişkide bulunduğu partnerinden ilişki boyunca veya ilişki bittikten sonra gördüğü fiziksel, cinsel, psikolojik/duygusal veya ısrarlı takip gibi şiddet türlerini içeren davranışlardır. Flört şiddetine maruz kalmayı arttıran faktörler olarak; toplumsal cinsiyet rolleri, akran şiddetine maruz kalmak, flört şiddetinin kabul edilebilir olduğu inancı, aile içi şiddete maruz kalmak, çocukluk çağı travmaları bildirilmektedir. Flört şiddeti genellikle ergenlik ve gençlik dönemlerinde görüldüğü için bu dönemde davranış kalıbı olarak öğrenilen şiddet, yetişkinlik döneminde aile içindeki çatışmaları çözmek için kullanılabilir. Böylece flört şiddeti, fiziksel ve ruhsal sağlık sonuçlarının yanında aile içi şiddeti de sürekli hale getirebilmektedir. Flört şiddetinin artan prevalansı ve sonuçları dünyada olduğu gibi ülkemizde de flört şiddetini bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu derleme sosyal medyada, okulda, akran ortamlarında sıklıkla yaşanan bu sorun ile karşılaşabilen ruh sağlığı çalışanlarının sorunu tanımlamaları ve kişinin bildirdiği ruhsal belirtilerin flört şiddeti ile ilgili olabileceğini göz önünde bulundurmaları için flört

şiddeti ile ilgili farkındalığı arttırmak amacıyla yazılmıştır. Bu amaçla derlemede; flört şiddetinin tanımı, çeşitleri, risk faktörleri, yaygınlığı, teorileri, Türkiye’de ve Dünyada yapılmış araştırmalar ve sonuçları gibi başlıklara yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Flört şiddeti, Ergenler, Genç Flört Şiddeti, Ruh Sağlığı, Psikiyatri Hemşireliği

DATING VIOLENCE

Abstract

Dating violence is behavior that involves the kind of violence a person sees from his or her partner in an emotional/romantic/sexual relationship throughout the relationship or after the relationship ends, such as physical, sexual, psychological/emotional or persistent stalking. Exposure to dating violence as a factor in gender roles, exposure to peer violence, the belief that dating violence is acceptable, exposure to family violence, childhood trauma have been reported. As dating violence is often seen in adolescence and youth, violence learned as a pattern of behavior during this period can be used to resolve conflicts within the family during adulthood. Thus, dating violence can perpetuate domestic violence as well as physical and mental health consequences. The increasing prevalence and consequences of dating violence in our country as well as in the world presents dating violence as a public health problem. This review was written on social media to raise awareness of dating violence so that mental health workers, who may experience this problem frequently in school and peer settings, can identify the problem and consider that the person's reported mental symptoms may be related to dating violence. For this purpose, topics such as definition, types, risk factors, prevalence, theories, research and results in Turkey and the world are included in the review.

Keywords: Dating Violence, Adolescent, Teen Dating Violence, Mental Health, Mental Health Nursing

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından şiddet; “Kendine, bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedeleme ve gelişimsel bozukluğa yol açabilecek ya da neden olacak şekilde fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidinin amaçlı olarak uygulanması” olarak tanımlanmaktadır (WHO 1996). Flört, İngilizce “Dating” kelimesinin Türkçe kullanımıdır ve “Bireyin, bir diğer birey ile arkadaşlığın ötesinde duygusal, romantik ve/veya cinsel yakınlık kurduğu evli, nişanlı ya da buna benzer başka bir birliktelik içinde olmadıkları ilişki” olarak tanımlanmaktadır (Murray ve Kardatzke 2007: 79).

Makepeace'in 1981’de üniversite öğrencileri arasında flört ilişkisinde fiziksel şiddeti araştırması flört şiddeti için öncü çalışmalardan biridir (Makepeace 1981: 97). Üniversite öğrencilerinin %21’inin flört ilişkisi içinde en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koyan Makepeace’in (1981,1987) çalışmaları ile flört şiddeti konusu araştırmacıların dikkatini çekmiş, sonuçlar flört şiddetinin genelde ergenleri ve gençleri etkilediğini göstermiştir. Araştırmacılar

aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddete benzer şekilde sırasıyla fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddeti de araştırmışlardır (Makepeace1981: 97, Makepeace 1987: 87).

Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı'na göre "Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası" dönemi olarak bildiğimiz ergenlik; 10-19 yaşlar arası dönemde bireyin fiziksel, zihinsel, ahlaki, sosyal, duygusal ve cinsel gelişim alanlarında birçok değişim yaşadığı, bu değişimlere ayak uydurmaya ve bir kimlik inşa etmeye çalıştığı dönemdir (Erikson 1968: 128). Bu dönemde, gençler arasında flört gibi yakın ilişkiler oldukça önem kazanır. Gençlerde flört şiddeti, sadece endişe verici prevalansı ve fiziksel ve zihinsel sağlık sonuçlarına neden olmasıyla önemli bir sorun değil aynı zamanda romantik ilişkilerin başladığı bir yaşam aşamasında gerçekleşmesi ve yetişkinliğe geçebilecek etkileşim kalıplarını öğretmesi açısından da önemlidir (Wekerle ve Wolfe 1999: 435, Sousa 1999: 356).

Bu derleme sosyal medyada, okulda, akran ortamlarında sıklıkla yaşanan bu sorun ile karşılaşan ruh sağlığı çalışanlarının sorunu tanımlamaları ve kişinin bildirdiği ruhsal belirtilerin flört şiddeti ile ilgili olabileceğini göz önünde bulundurmaları için flört şiddeti ile ilgili farkındalığı arttırmak amacıyla yazılmıştır. Bu amaçla derlemede; flört şiddetinin tanımı, çeşitleri, risk faktörleri, yaygınlığı, teorileri, flört şiddetini değerlendirmek için kullanılan ölçekler, Türkiye'de ve Dünyada yapılmış araştırmalar ve sonuçlar gibi başlıklara yer verilmiştir.

Flört Şiddetinin Tanımı

Kişiler arası şiddet türlerinden biri olarak bildirilen flört şiddetinin tanımı ile ilgili olarak alanyazın çalışmalarında herhangi bir dil birliği bulunmamaktadır. Flört şiddeti ile ilgili olarak yapılan tanımlar incelendiğinde bu konu ile ilgili olarak çeşitli tanımlamalar görülmektedir. Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (2014) flört şiddetini "Yakın ilişki içinde olan iki kişi arasında ortaya çıkan ve fiziksel, duygusal veya cinsel olabilen bir tür yakın eş şiddeti" olarak tanımlamıştır. Ouinlan "Bir flört ilişkisinde ilişkinin başlangıcından, birlikte yaşamaya kadar geçen süre içinde meydana gelen fiziksel, cinsel, sözel taciz, tehdit veya gizli gizli takip etme gibi her türlü şiddet olayı" olarak tanımlamıştır (Ouinlan 2011: 128). Lewis ve Fremouw "Bir flört ilişkisinde partnere acı vermek ve yaralamak amacıyla bilinçli olarak gerçekleştirilen, cinsel taciz, tecavüz, fiziksel güç kullanma, fiziksel güç kullanma yolu ile tehdit etme ve psikolojik kötü muamele gibi davranışların tümü" olarak tanımlamışlardır (Lewis ve Fremouw 2001: 105). Polat flört şiddetini "Şiddetin kişilerarası türlerinden biri olup, çiftlerin flört sırasında birbirlerine sözel, cinsel, duygusal ve fiziksel şiddet ya da şiddet içeren davranışlar uygulaması ve sosyal kısıtlamalar getirmesi" olarak tanımlamıştır (Polat 2017: 15). Offenhauer ve Buchalter flört ilişkisi sürecinde gerçekleşen herhangi bir cinsel, fiziksel, sözel ve duygusal kötü muamele veya şiddet içeren davranışların flört şiddeti olarak ele alınabileceğini ve flört ilişkisi içindeki bir diğer kişiyi kontrol etmek için uygulanan gücün kötü kullanımı açısından aile içi şiddete benzediği üzerinde durmuşlardır (Offenhauer ve Buchalter 2011).

Tanımlamalardan da anlaşıldığı üzere flört şiddetinin ortak teması; bir flört ilişkisi boyunca veya ilişki bittikten sonra partnerlerin birbirine veya birinin diğerine fiziksel, cinsel, psikolojik/duygusal veya ısrarlı takip gibi şiddet türlerinden biri veya birkaçı ile güç ve kontrol kazanmaya çalışmasıdır.

Flört Şiddetinin Çeşitleri

Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (2014) flört şiddetini; fiziksel, psikolojik/duygusal, cinsel ve ısrarlı takip olmak üzere 4 şekilde sınıflandırmıştır. Bunlar;

- 1. Fiziksel Şiddet;** flört ilişkisindeki bir partnerin yaralanması, sıkıştırılması, tokatlanması, yumruklanması, hırpalanması veya tekme atılması durumudur.
- 2. Psikolojik / Duygusal Şiddet;** isim takmak, utandırmak, zorbalık veya arkadaşlarından ve ailesinden uzak tutmayı içeren tehdit etmek veya benlik saygısını zedelemek anlamına gelir.
- 3. Cinsel Şiddet;** flört ilişkisinde bir partnerin diğerinin onaylamadığı zamanlarda cinsel ilişkiye girmeye zorlaması ve seks yapmayı reddetmesi durumunda, fiziksel veya fiziksel olmayan tehditkâr söylentilerdir.
- 4. Israrlı Takip;** istenmeyen ve korkuya neden olan taciz veya tehdit edici rahatsızlık veren davranışları ifade eder.

Flört Şiddetinin Teorileri

Literatür bilgileri incelendiğinde flört şiddeti ile ilgili olarak üç teorinin öne çıktığı görülmektedir. Bunlar; Sosyal Öğrenme Teorisi, Bağlanma Teorisi ve Feminist Teoridir.

1. Sosyal Öğrenme Teorisi: Bandura (1973), davranışların kısmen çevreyi etkilediği ve sonrasında çevrenin de davranışı etkilediği ikili bir etkileşimden söz etmektedir. Bu görüşe göre sosyal öğrenme, doğrudan deneyimleme ya da diğer kişilerin davranışlarının gözlemlenmesiyle gelişir. Birçok davranışın oluşmasında, yerleşmesinde, bireyin ebeveynleriyle olan erken dönem etkileşimlerinin rol oynadığı bilinmektedir (Bandura 1973).

Sosyal Öğrenme Teorisine göre; şiddet davranışları özellikle kişilerin erken çocukluk dönemlerinde şekillenir ve ebeveynler, akrabalar, arkadaşlar, kardeşler aracılığıyla öğrenilir. Genellikle kişilerin kendi evlerinde şiddet gibi davranışlara şahit olmalarıyla veya bu tür davranışlara maruz kalmalarıyla öğrenilir (Bandura 1973, Anderson ve Kras 2005: 99). Daha sonra flört ilişkilerinde şiddete maruz bırakan veya şiddete maruz kalan kişi olarak rol alırlar (Makepeace 1981: 97, Anderson ve Kras 2005: 99, O’Keefe 1997:546). Yetişkinlikte ise çocukluk döneminde öğrenilen bu davranışın stresle başa çıkmada, çatışmaların üstesinden gelmede bir araç olarak kullanıldığı öne sürülmektedir (Bandura 1973, Anderson ve Kras 2005: 99). Sosyal Öğrenme Teorisinin en önemli savunucularından biri olan O’Leary kişinin ailesinde şiddete maruz kalması veya şiddete tanıklık etmesi ile rahatsız edici ve zorlayıcı bir kişilerarası tarzın öğrenildiğini belirtmiştir (O’Leary 1988: 31). Bu nedenle de nesiller arası aktarım hipotezi ile tutarlı olduğu için flört şiddeti araştırmalarında baskın bir teori olduğunu bildirmiştir (O’Leary 1988: 31).

Şiddete maruz kalan ebeveynin sahip olduğu cinsiyetin de sosyal öğrenme teorisi içinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Jennings 2011: 188). Kişilerin, cinsiyet rollerini öğrenmelerinde erken dönemlerde rol model olarak gördükleri ebeveynleri de önemli bir rol oynamaktadır (O’Keefe 1997: 546, Jennings ve ark. 2011: 188). Bireyin kendisiyle aynı cinsiyete sahip ebeveyninin şiddete maruz kalan veya şiddete maruz bırakılan olarak örnek aldığı rolle bireyin model alma yoluyla öğreneceği davranış flört şiddetini benimsemesinde önemli yere sahip olabilmektedir (O’Keefe 1997: 546, Jennings ve ark. 2011: 188). Dutton’a göre çocukken şiddete tanıklık etmek veya doğrudan tecrübe etmek, kendini ifade etmek,

sorunları çözmek, başkalarını kontrol etmek ve hükmetmek için öğrenilen mesajlar nedeniyle kişiyi kişilerarası şiddet riski altına sokmaktadır (Dutton 2011: 63). Bu tür şiddetin temelleri çocuklukta atılmakta ve ergenlik döneminde flört ilişkisi içerisinde kendini gösterebilmektedir. Bu görüşe göre kötü muamele görmüş çocukların da, flört ilişkisinde daha fazla şiddet görme riski vardır (Bandura 1973, Dutton 2011: 63). Miedzian'a göre sosyal medya ve kültürel faktörler bireylerin kişilerarası şiddete dair kişisel anlayışını etkileyebilmektedir (Miedzian 1995: 10). Buna göre sosyal medya aracılığıyla gençler zorlayıcı ve cinsiyetçi ilişki modellerinin güçlü örnekleriyle tanışır ve bunu sosyal öğrenme yoluyla flört ilişkilerine taşırlar (Miedzian 1995: 10).

2. Bağlanma Teorisi: Bowlby, bireyler tarafından başka kişilerle yakınlık kurma ve bu yakınlığı sürdürmeyi içeren her davranışı bağlanma davranışı olarak açıklamıştır (Bowlby 1979: 87). Kişilerde yaş aldıkça azalması beklenen bu davranış örüntüleri, kişiler hasta oldukları, kendilerini kötü hissettikleri, korktukları anlarda tekrar görülebilir (Bowlby 1979: 87). Bağlanmanın kurulması, sürdürülmesi, yeniden kurulması, tamamlanması pozitif duygularla eşleşirken; bozulması, kaybolması, kaybolmasıyla tehdit edilmesi gibi süreçler, keder, üzüntü, endişe, öfke, acı gibi negatif duyguları ortaya çıkartır (Bowlby 1979: 87). Bağlanma Teorisine göre bebeklerin birincil bakım veren kişilerle erken dönem ilişkileri, kişilerin gelecekte de kuracakları ilişki türlerini ve kendilik algılarını şekillendirmektedir (Bowlby 1979: 87). Bowlby'e göre bağlanma davranışları ileride kişilerin eşlerine yönelik davranışlarını ve aynı zamanda kendileri birer ebeveyn olduklarında çocuklarına yönelik davranışlarını da etkileyen sosyal davranışlardır (Bowlby 1979: 87).

Hazan ve Shaver romantik ilişkilerinde birine bağlanmanın ortaya çıktığı bir bağlanma süreci olduğunu belirtmişler ve aynı zamanda kişilerin erken dönemlerinde bağlanma figürüyle kurdukları bağlanma ilişkisinin, romantik ilişki içerisinde birlikte olunan kişiye yönelik bağlanma ilişkisinde de ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir (Hazan ve Shaver 1987: 511). Hazan ve Shaver yaptıkları araştırmada bebeğinin işaretlerine, mesajlarına, isteklerine tutarlı ve onu anlayarak, ihtiyacına yanıt verebilir şekillerde cevap verebilen bakım veren kişilerle yetişen kişilerin sağlıklı ilişkiler kurabildiklerine ve bu ilişkilerini güvene dayalı, arkadaşça, sevgi dolu, mutlu ilişkiler olarak adlandırdıklarına ve uzun süren ilişkilere sahip oldukları bulgusunu bildirmişlerdir (Hazan ve Shaver 1987: 511). Ayrıca bu kişilerin birlikte oldukları kişilerin yanlışlarını kabul edici ve destekleyici olduklarını da bulgulamışlardır (Hazan ve Shaver 1987: 511). Diğer taraftan bakım verenleri tarafından bebeğin ihtiyaçlarını karşılamak için tutarsız şekilde davranan ya da ihtiyaçlarına yanıt alamayan bireylerin de sağlıklı ilişkiler kurdukları ve ilişkileri sırasında güvensiz bağlanma geliştirdiklerini de belirtmişlerdir (Hazan ve Shaver 1987: 511).

İnsanlar yeni bir ilişkiye başladıklarında, bir ilişki içerisinde nasıl davranacaklarını, o ilişki hakkında ne düşüneceklerini, ne hissedeceklerini belirleyen bir takım kişisel ve kişiler arası birikimlerini o ilişkiye aktarırlar (Hazan ve Shaver 1987: 511, Ulloa 2014: 652). Bağlanma teorisi romantik ilişki içerisinde bulunan yetişkinlerin geçmişlerinde deneyimledikleri kişisel ve kişiler arası ilişkilerden nasıl etkilendiklerini açıklamak adına bir yol göstericidir (Hazan ve Shaver 1987: 511, Ulloa 2014: 652). Flört şiddeti alanında yapılan çalışmalarda, kişilerin içinde bulundukları romantik ilişkilerin yapısını açıklamak adına genellikle Bağlanma Teorisine başvurulduğu görülmektedir (Bowlby 1979, Ulloa 2014: 652).

Kişilerin kendilerini ve romantik ilişkilerini nasıl algıladıkları, kendilik değerleri, birlikte oldukları kişiye yönelik güven duyguları, ilişkiyi nasıl yaşadıkları ve nasıl algıladıkları bağlanma stillerine göre farklılaşmaktadır (Hazan ve Shaver 1987: 511). Bağlanma stillerinin, kişilerin anlaşmazlıklarla başa çıkmada kullandıkları yöntemler üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmektedir (Shi 2003: 143). Yapılan bir çalışmada, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin flört ilişkisi içerisinde birlikte oldukları kişilere daha fazla şiddet davranışında bulundukları belirtilmektedir (Ulloa 2014: 652).

3. Feminist Teori: Toplum tarafından çocukluk döneminde bireylere erkekleri kadınlar üzerinde otorite pozisyonuna yerleştirdiği düşünülen cinsiyet rolleri tanımlanmıştır (Dobash 1977: 426). Bu tanımlamalardan biri olan hegemonik (baskın) erkeklik kavramı, kadın erkek ilişkilerinde erkeklerin kadınlar üzerinde küresel egemenliğine dayalı bir yapı üzerine oturduğu görüşüne dayanmaktadır (Connell 1998). Bourdieu'nun kadın erkek ilişkilerini incelemesiyle yazın diline kazandırılan “erkek zorbalığı” kavramı feminist hareket sayesinde gerçekleşen değişimleri kabul etse de, kadınların zorbalığın neresinde durduklarını görmezden gelmemeleri gerektiği konusunda feminist teori savunucularını uyarmaktadır (Bourdieu 2016). Bourdieu bu uyarıyı bilinç dışımızda inşa edilen erkek zorbalığı ve onun en gelişmiş aracı olan sembolik şiddetin çok boyutluluğunun farkına varılmasını sağlamak adına yapmaktadır (Bourdieu 2016). Bourdieu sembolik şiddeti “kurbanları tarafından bile hissedilmeyen, yumuşak şiddet şeklinde ele aldığı ve bunun daima erkek zorbalığının dayatılış ve katlanılış tarzlarında görüldüğünü” öne sürmektedir (Bourdieu 2016).

Walker'a göre, sosyal olarak tanımlanmış bu toplumsal cinsiyet rolleri kadınların mağdur edilmesine ve kadınlara yönelik şiddetin erkekler tarafından uygulanmasına yol açmaktadır (Walker 1989:695). Erkeklerden öfkeli, koruyucu, güçlü, rekabetçi, baskın ve duygularına hakim olma gibi özellikleri taşıması beklenirken, kadınlardan ise tam tersine, duygusal, bakım veren, pasif, öfkelenmeyen gibi özellikler taşıması beklenmektedir (Wekerle ve Wolfe 1999: 435). Feminist Teori, şiddetin, kişilerin beklenen bu toplumsal rollere uymaması ya da uyamamasından kaynaklandığını, ancak ortaya çıkan şiddetin bireysel hataların sonucu olmaktan öte, toplumsal olarak inşa edilen roller ve beklentiler gereği toplumsal kaynaklı olduğunu savunmaktadır (Wekerle ve Wolfe 1999: 435). Buna göre kadına yönelik şiddetin en önemli nedeni toplumsal olarak tanımlanmış cinsiyet rolleri arasındaki güç eşitsizliğidir (Miedzian 1995: 10, Wekerle ve Wolfe 1999: 435, Welchman ve Hossain 2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ve lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel, interseks bireylerin heteroseksüel erkekler gibi en temel hak olan yaşam hakkından başlayarak barınma, çalışma, eğitime erişim gibi birçok vatandaşlık haklarından faydalanmaları için elzemdir (Welchman ve Hossain 2014). Son yıllarda kadına şiddet kavramı yerine “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” kavramı öne sürülerek sadece kadınlara değil aynı zamanda lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel, interseks bireylere ve erkeklere yönelik şiddet de temel birer başlık olarak öne çıkmaya başlamıştır (Welchman ve Hossain 2014).

Şiddet içeren bir davranışın Feminist Teori bakımından çözümlemesine göre; şiddetin ataerkil toplumsal sistemin altta yatan bir sonucu olarak kadın ve erkek arasındaki güç ve kontrol mücadelelerini arttırmaktadır. Feminist teori kişiler arası şiddeti, erkeğin egemenliği ve kadının ekonomik yetersizliğine bağlı boyun eğici davranışlarının bir göstergesi olarak görmekte ve bu güç eşitsizliğinin flört ilişkilerinde şiddet içeren davranışlara yol açtığına inanmaktadır (Walker 1989, Miedzian 1995: 10, Welchman ve Hossain 2014).

Flört şiddetinde Feminist Teori, kadınları sadece mağdur olarak ve erkekleri de gerçekleştiren kişi olarak kavramsallaştırma eğilimindedir (Bell ve Naugle 2008: 1096). Feminist Teoriyi savunanlar kadınların da flört ilişkilerinde şiddet uyguladıklarını kabul etmektedir ancak bu tür eylemin daha çok kendini savunmaya yönelik olduğunu vurgulamaktadır (Walker 1989: 695, Bell ve Naugle 2008: 1096). Erkeklerinde şiddete uğrayabildikleri ancak dünyanın her yerinde kadınlara yönelik cinsiyetçi şiddetin çok daha yüksek oranlarda olduğu bildirilmektedir (Wekerle ve Wolfe 1999: 435, Bell ve Naugle 2008: 1096). Son yıllarda kadına şiddet literatüründe, kadınların da yakın ilişki içinde oldukları erkeklere şiddet uyguladıklarının tespit edilmesiyle birlikte, eşcinsel çiftlerde yaşanan şiddet olgusu, farklı cinsel şiddet biçimlerinin ayırt edilmesi gibi gelişmeler sayesinde kişi, durum ve bağlamların önemine dikkat çeken yaklaşımlar öne çıkmaya başlamıştır. Yakın ilişki içindeki şiddeti, toplumsal pratiklerin (toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de kapsayan) çok yönlü geniş bir bağlama oturtmak gerektiği de belirtilmektedir (Yarar 2015). Değişen toplumsal koşullarla ve kuramsal gelişmeler ışığında bu yaklaşımlar haklı nedenlerle eleştirilmekte, bunun yerine daha ilişkisel, etkileşimci, bütünleştirici ve çok değişkenli yaklaşımlar önerilmektedir (Yarar 2015).

Flört Şiddetinin Yaygınlığı

Alan yazın çalışmaları incelendiğinde flört şiddetinin yaygınlığı ile ilgili olarak artarak devam eden oranlar bildirilmektedir. Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi yakın partneri tarafından fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve takip edilme mağduru olan yetişkin kadınların %22'sinin ve erkeklerin %15'inin 11 ile 17 yaşları arasında flört şiddeti yaşadığını bildirmiştir (Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi 2011). Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi, 2018 yılında yaklaşık 11 kadından birinin ve 15 erkekten birinin fiziksel flört şiddeti yaşadığını bildirmiştir. Aynı çalışmada lise öğrencisi dokuz kadından birinin ve 36 erkekten birinin cinsel ilişkide şiddet yaşadığı belirtilmiştir (Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi 2019). Cinsel şiddet, fiziksel şiddet ve/veya yaşamları içinde samimi bir flörtü tarafından takip edilme mağduru olan kadınların %26'sı ve erkeklerin %15'i 18 yaşından önce bu veya diğer şiddet biçimlerinden birini yaşadıklarını bildirmişlerdir (Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi 2019).

Straus, Uluslararası Flört Şiddeti Araştırma Birliği ile 16 ülkede (Asya ve Orta Doğu'da 5, Avustralya-Yeni Zelanda'da 2, Avrupa'da 6, Latin Amerika'da 2, Kuzey Amerika'da 16) 31 üniversitede yürütülmüş olan bir araştırmada öğrencilerin flört partnerleri tarafından uğramış oldukları şiddet oranları ve her birinde kadın ve erkeklere yönelik saldırı ve yaralanma oranları incelenmiştir (Straus 2004: 790). Üniversiteler de öğrencilerin son bir yıl içinde ortalama %29'u (%17 ile %45 arasında) bir flört partnerine fiziksel olarak saldırmış ve %7'si (%2 ile %20 arasında) bir flört partnerini fiziksel olarak yaralamıştır. Üniversiteler arasındaki en önemli benzerlik, tüm ülkelerde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından yapılan yüksek fiziksel saldırı oranıdır (Straus 2004: 790).

Wincentak ve ark. ergenler arasında fiziksel ve cinsel flört şiddeti prevalansını belirlemek amacıyla yaptıkları meta analiz çalışmasında sistematik bir literatür taraması ile 13-18 yaşları arasındaki gençlerin flört şiddeti oranlarını bildiren 101 makaleyi incelemişlerdir (Wincentak ve ark. 2017: 224). Fiziksel flört şiddeti için %20 ve cinsel flört şiddeti için %9'luk bir genel prevalans saptamışlardır (Wincentak ve ark. 2017: 224). Buna göre fiziksel flört şiddetinin %1 ile %61 arasında, cinsel flört şiddetinin ise %1 ile %54 arasında değiştiği bildirilmiştir (Wincentak ve ark. 2017: 224). Fiziksel flört şiddetinde cinsiyet farklılıklarının süreklilik için (Erkekler %13 ve kadınlar %25) anlamlı ancak mağduriyet açısından (Erkek %21 ve kadın %21)

anlamli olmadigini bildirmislerdir (Wincentak ve ark. 2017: 224). Cinsel flört şiddetinde erkeklerin %10 ve kadınların %3'ü süreklilik bildirirken, mağduriyet açısından erkeklerin %8 ve kadınların %14'ü mağdur olduklarını bildirmişlerdir. Gençlerde yaşı artması cinsel flört şiddetini, kültürel azınlıkların olduğu grupta kadın cinsiyetinde olmak ve kırsal ve yoksul çevrede yaşamak fiziksel flört şiddetini arttırmaktadır (Wincentak ve ark. 2017: 224). Buna göre beş ergenden birinin fiziksel flört şiddeti, 10 ergenden birinin de cinsel flört şiddeti yaşadığı belirtilmiştir (Wincentak ve ark. 2017: 224).

Dikmen ve ark. tarafından Aralık 2013 ile Mayıs 2014 tarihleri arasında romantik bir ilişkisi olan 500 kadın üniversite öğrencisiyle yapılmış kesitsel tanımlayıcı tipteki araştırmada partneri tarafından kadın öğrencilerin %88'i duygusal, %22,2'si sözel, %21,4'ü ekonomik, %16,4'ü fiziksel, %7,2'si cinsel şiddete maruz kaldığını ve öğrencilerin anksiyete düzeyleri ile duygusal, sözel, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalma durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Dikmen ve ark. 2018: 170)

Flört Şiddeti İçin Risk Faktörleri

Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi bir flört ilişkisi içinde bir diğer kişiye zarar verme riskini arttıran faktörleri; flört şiddetinin kabul edilebilir olduğu inancı, depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri (Sürekli korku, çabuk öfkelenme, kendisine ve dış dünyaya ilişkin olumsuz genellemeler gibi), akranlara ve diğer saldırgan davranışlara karşı saldırganlık, madde kullanımı, erken cinsel aktivite ve birden fazla cinsel partnere sahip olmak, flört şiddeti için bir arkadaşın bulunması, partnerler arası çatışma, evde şiddete tanıklık etmek veya yaşamak şeklinde sıralamıştır.

Vagi ve ark. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'yı kapsayan ve PsycINFO ile PubMed de 2000-2010 yılları arasında yayınlanan, flört şiddetini arttıran risk faktörü kriterine uyan 20 makaleyi incelemişler ve 53 risk faktörü arasından en yaygın risk faktörleri olarak; depresyon, genel saldırganlık, cinsel saldırganlık öyküsü, önceki ilişkide flört şiddetine maruz kalma, ergenlik çağında şiddete maruz kalan arkadaşlar, ebeveynlerin evlilikte yaşadığı çatışma, ırk ve akran şiddetine maruz kalma olarak belirtmişlerdir (Vagi ve ark. 2013: 633). Bu risk faktörlerinden beşi (Depresyon, genel saldırganlık, cinsel saldırganlık öyküsü, önceki ilişkide flört şiddetine maruz kalma ve ırk) bireysel düzeyde risk faktörleri olarak bildirilmiştir (Vagi ve ark. 2013: 633). Diğer üçü ise (Akran şiddetine maruz kalma, ergenlik çağında şiddete maruz kalan arkadaşlar ve ebeveynlerin evlilikte yaşadığı çatışma) toplumsal düzeyde ortaya çıkan risk faktörleri şeklinde belirtilmiştir (Vagi ve ark. 2013: 633).

Flört şiddeti ile ilgili olarak alanında uzman kişilerden biri olan O'Keefe ise risk faktörlerini; flört ilişkilerinde şiddet kullanımını kabul ya da haklı çıkaran normlara sahip olmak, şiddet içeren ilişkilerde arkadaş olmak, ailesinde şiddete maruz kalmak ve topluluk şiddeti, alkol ve uyuşturucu kullanımı ve saldırganlık geçmişi olması olarak bildirmiştir (O'Keefe 2005: 1).

Flört Şiddetini Değerlendirmede Kullanılan Ölçekler

Flört şiddetini değerlendirmek için çok fazla sayıda araç geliştirilmiş olmasına rağmen bu derlemede konu ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda daha sık kullanılan değerlendirme araçlarına yer verilmiştir.

Çiftler Arası Şiddeti Kabul Ölçeği (Acceptance of Couple Violence Scale (ACVS): Foshee, Fothergill ve Stuart tarafından 1992 yılında, çiftlerin bir birlerine uyguladıkları şiddeti kabul

etme düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş 11 maddelik, 4'lü Likert tipi bir ölçektir (Dahlberg 2005). Çiftler arasında şiddetin kabulünü ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması 2008 yılında Sezer tarafından yapılmıştır (Sezer 2008: 1).

Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (Development and Initial Validation of the Intimate Violence Responsibility Scale (IVRS)): Yun ve Vonk tarafından 2011 yılında bireylerin partnerlerine uyguladıkları şiddet içeren davranışları için sahip oldukları sorumluluk bilinçlerine yönelik tutumlarının farklı boyutlarının ölçülmesi amacı ile geliştirilmiş, 20 maddelik, 5'li Likert tipi bir ölçektir (Yun ve Vonk 2011: 562). Minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması 2012 yılında Akın ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Akın 2012: 175).

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RIDÖ): Kılınçer ve Dost tarafından 2013 yılında üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı belirlemek amacıyla geliştirilmiş, tek boyutlu, 70 maddeden oluşan, 5'li Likert tipi bir ölçektir (Kılınçer ve Dost 2013: 15).

Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri (The Attitudes Towards Dating Violence Scales): Price ve ark. tarafından 1999 yılında kız ve erkeklerin flörtte fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş, 5'li Likert tipinde, 4 ölçektir. Bu 4 ölçek “Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği”, “Erkeğin Flörtte Uyguladığı Fiziksel Flört Şiddetine Yönelik Tutum Ölçeği”, “Kadının Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” şeklindedir (Pric ve ark. 1999: 351). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Yumuşak ve Şahin tarafından 2014’de yapılmıştır (Yumuşak ve Şahin 2014: 233).

Flört Şiddeti Tutum Ölçeği (FŞTÖ): Terzioğlu ve arkadaşları tarafından 2016’da gençlerin flört ilişkilerinde şiddete yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş, 28 maddeden oluşan, 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Genel şiddet, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, duygusal şiddet ve cinsel şiddet olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır (Terzioğlu ve ark. 2016: 225).

Yakın Partner Şiddeti Tutum Ölçeği-Gözden Geçirilmiş (Intimate Partner Violence Attitude Scales- Revised (IPVAS-R): Smith ve arkadaşları tarafından 2005’te üniversite öğrencilerinin buluşma ilişkilerinde psikolojik ve fiziksel saldırganlığa yönelik tutumlarını ölçmek için geliştirilmiş olup Fincham ve arkadaşları tarafından revize edilmiş formu 2008’de yayınlanmıştır (Fincham ve ark. 2008: 260). 5'li Likert tipi, 17 maddeden oluşan ölçek, kontrol, istismar ve şiddet olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Toplu-Demirtaş ve arkadaşları tarafından 2018’de yapılmıştır (Demirtaş ve ark. 2018: 349).

Dünyada Flört Şiddeti İle İlgili Olarak Yapılmış Araştırmalar

Dünyada flört şiddeti ile ilgili olarak yapılmış araştırma sonuçları incelendiğinde flört şiddetine uğramanın depresyon, anksiyete, intihar, stres bozuklukları ve yeme bozuklukları gibi ruhsal sorunların yanı sıra alkol kullanımı, madde kullanımı, sigara kullanımı, düzensiz yeme alışkanlıkları, sağlıksız kilo kontrolü, plansız gebelikler ve riskli cinsel davranışlar gibi olumsuz sağlık davranışlarına neden olduğu ve yaşam kalitesini düşürdüğü bildirilmiştir (Silverman ve ark. 2001: 572, Bonomi ve ark. 2013: 821, Foshee ve ark. 2013: 723, Choi ve ark. 2017: 945).

Silverman ve ark. ergen kızlar arasında flört eden partnerlerle cinsel şiddetin yaşam boyu yaygınlığını ve bu şiddet biçimlerinin belirli sağlık riskleriyle olan ilişkilerini değerlendirmek için 1997 ve 1999 Massachusetts Gençlik Risk Davranışı Anketlerine katılan (Sırasıyla: n = 1977 ve 2186), 9. ve 12. sınıftaki öğrencilerinde beş kız öğrenciden yaklaşık biri (1997'de %20,2 ve 1999'da %18,0) flört partneri tarafından fiziksel veya cinsel istismara uğradığını bildirmişlerdir (Silverman ve ark. 2001: 572). Her iki anketten elde edilen verilerde; flört şiddeti yaşadığını bildiren ergen kızların ciddi riskli sağlık davranışları sergileme olasılığının daha yüksek olduğu, fiziksel ve cinsel flört şiddetine maruz kalmanın madde kullanımı riskini, riskli cinsel davranışları, sağlıksız kilo kontrolü davranışlarını, hamilelik ve intiharla ilişkili davranışları arttırdığını bulmuşlardır (Silverman ve ark. 2001: 572).

Smith ve ark. flört ilişkilerinde fiziksel saldırı ve bunun liseden üniversiteye kadar cinsel saldırı ile birlikte ortaya çıkışını araştırmışlardır. Greensboro'daki Kuzey Carolina Üniversitesi'ne 1990 ve 1991 eğitim öğretim yılında ilk kez kayıt yaptıran ve 18-19 yaşları arasında olan kadınlardan (n=1569) çocukluk, ergenlik ve 4 yıllık kolej dönemlerini kapsayan cinsel istismar, ebeveyn fiziksel istismarı ve aile içi şiddete tanık olmayı içeren beş tip anket doldurmaları istenmiştir (Smith ve ark. 2003: 1104). Çocukluk ve ergenlik deneyimleri üzerine veriler geriye dönük olarak üniversite deneyimleri ise ileriye dönük olarak toplanmıştır. Ergen olarak fiziksel saldırıya uğrayan kadınlar, birinci sınıf yıllarında yeniden mağduriyet açısından daha büyük risk altında bulunmuşlardır (Smith ve ark. 2003: 1104). Takip eden her yıl, şiddete maruz kalan kadınların, yeniden şiddeti deneyimlemeyenlere göre daha fazla risk altında kalmaya devam ettiği bildirilmiştir (Smith ve ark. 2003: 1104). Tüm yıllar boyunca, herhangi bir yılda fiziksel olarak saldırıya uğrayan kadınların aynı yıl cinsel olarak saldırıya uğraması daha muhtemel bulunmuştur (Smith ve ark. 2003: 1104). Ergenlik döneminde flört şiddetine maruz kalmanın, üniversitede flört şiddetine maruz kalmak açısından çocukluk çağı mağduriyetinden daha önemli bir gösterge olduğu bildirilmiştir (Smith ve ark. 2003: 1104).

Banyard ve ark. tarafından 11 ile 19 yaşları arasındaki 980 ergenden oluşan bir örneklemde, risk altındaki sağlık davranışları konusunda ülke çapında tüm gençleri kapsayan bir araştırma yapılmıştır (Banyard ve ark. 2006: 1314). Fiziksel flört şiddeti veya cinsel istismarın sürdürülmesinin ekolojik modelin tüm kavramları (Birey, aile ve topluluk faktörleri) ile ilgili olduğu bulunmuştur (Banyard ve ark. 2006: 1314). Buna göre fiziksel flört şiddeti ve cinsel istismarın sürdürülmesinde; madde kullanımı ve düşük sosyal güvenilirlik dahil bireysel faktörler, boşanma dahil aile faktörleri, düşük ebeveyn ve düşük sosyal destek, düşük okul ilgisi ve çevre-topluluk değişkenleri olarak belirlenmiştir (Banyard ve ark. 2006: 1314). Çok değişkenli analizde, kadın olmanın ve yakın zamanda flört şiddetine uğramanın en önemli risk faktörleri olduğu belirlenmiştir (Banyard ve ark. 2006: 1314).

Bonomi ve ark. Ohio Eyalet Üniversitesi'nde okuyan 13-19 yaş arası 585 kadın ve erkek öğrenciyle yaptıkları çalışmada fiziksel/cinsel ve fiziksel olmayan flört şiddetine maruz kalma ile geç ergenlik/erken yetişkinlik döneminde sağlık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Flört şiddetine uğramamış kadınlara kıyasla, fiziksel/cinsel flört şiddetine uğramış kadınlarda sigara içme, depresyon, yeme bozuklukları ve sık riskli cinsel davranışın arttığı bulunmuştur (Bonomi ve ark. 2013: 821). Flört şiddetine uğrayan erkeklerle flört şiddetine uğramayan erkekler karşılaştırıldığında ise fiziksel flört şiddetine maruz kalan erkeklerin, yalnızca sigara içme ve düzensiz yeme riskinin arttığı bulunmuştur (Bonomi ve ark.

2013). Erkeklerde, fiziksel/cinsel flört şiddetini gerçekleştiren ile gerçekleştirmeyen arasında herhangi bir sağlık davranışı farkı olmadığı belirtilmiştir (Bonomi ve ark. 2013: 821).

Foshee ve ark. Kuzey Carolina'nın iki kırsal eyaletinde 3328 çocuktan oluşan 8. ve 12. sınıf öğrencilerinde bir flört partneri tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmanın mağduriyetin içselleştirilmesi, madde kullanımı, okul notları, arkadaşlarıyla ve aileleriyle ilişkilerine etkilerini incelemişlerdir (Foshee ve ark. 2013: 723). Hem kız hem de erkek çocuklar için psikolojik şiddete maruz kalmanın alkol kullanımını arttırdığını, fiziksel şiddete maruz kalmanın ise sigara kullanımını arttırdığını belirlemişlerdir (Foshee ve ark. 2013: 723). Kızlarda fiziksel şiddete maruz kalmanın esrar kullanımını, psikolojik şiddete maruz kalmanın ise mağduriyetin içselleştirilmesini arttırdığı bildirilmiştir (Foshee ve ark. 2013: 723). Erkekler açısından ise fiziksel şiddete maruz kalmanın yakın arkadaş sayısında düşüşe yol açtığı belirtilmiştir (Foshee ve ark. 2013: 723).

Choi ve ark. flört şiddetine maruz kalan Çinli üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını ve sağlıklı ilgili yaşam kalitesini değerlendirmek için yaptıkları çalışmada şiddete maruz kalan gençlerin, maruz kalmayanlara göre daha şiddetli depresyon, anksiyete, stres semptomlarına ve daha düşük yaşam kalitesine sahip olduklarını bulmuşlardır (Choi ve ark. 2017: 945). Flört şiddetine maruz kalanların, maruz kalmayanlara oranla daha kötü ruh sağlığına ve yaşam kalitesine sahip oldukları bulunmuştur (Choi ve ark. 2017: 945).

Cascardi ve Jouriles kapsamlı bir literatür taraması ile uyumsuz bağlanma, duygu düzenleme zorlukları, duygusal sıkıntı ve düşmanlığı aracı olarak ele alan 42 makaleyi incelemişlerdir (Cascardi ve Jouriles 2018: 266). Bu inceleme sonucunda, adaptif olmayan bağlanmanın (Özellikle güvensiz bağlanma stilleri), duygu düzenleme güçlüklerinin (Özellikle öfke duygularının düzenlenmesi) ve duygusal rahatsızlığın, çocuk istismarı ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin gelecekteki araçları olarak ilişkilendirilebileceğini belirtmişlerdir (Cascardi ve Jouriles 2018: 266).

Cohen ve ark. Güneydoğu Teksas'ta yaşayan toplam 1031 lise öğrencisi (%56 kadın, %29 Afrikalı Amerikalı, %28 Beyaz ve %31 İspanyol) ile fiziksel ve cinsel flört şiddetini uygulayanların hangi risk faktörlerini sağladıklarını ve bu faktörlerle doğru orantılı olarak flört şiddetini sürdürme riskini ölçmüşlerdir (Cohen ve ark. 2018: 141). Altı yıl boyunca yılda bir kez tekrarlayarak yaptıkları çalışmalarında flört şiddeti uygulayanların; aile içi şiddete maruz kaldıkları, aile içinde kötü muamele gördükleri ve çatışma çözümünde sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir (Cohen ve ark. 2018: 141). Sayılan bu özelliklerin yaşam boyu fiziksel flört şiddetini gösterme olasılığını giderek arttırdığını bulmuşlardır (Cohen ve ark. 2018). Aynı çalışmada flört şiddetini gerçekleştirenlerin altı yıl boyunca flört şiddetini sürdürme ihtimalinin iki kattan daha fazla olduğunu bulgulamışlardır (Cohen ve ark. 2018: 141).

Ülkemizde Flört Şiddeti İle İlgili Olarak Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde konu ile ilgili olarak yapılmış birçok çalışma olmasına rağmen en sıklıkla flört şiddeti ile ilişkili faktörleri ve algılanan flört şiddetine yönelik tutumları ele alan araştırmalara yer verilmiştir. Ülkemizdeki flört şiddeti ile ilgili yapılmış araştırma sonuçları incelendiğinde genel olarak flört şiddetine uğramanın psikolojik sıkıntıyı, travma sonrası stres bozukluğunu, akut stres bozukluğunu, travma sonrası intihar girişimini (Flört ilişkisi sırasında cinsel şiddete

maruz kalan kızlarda), anksiyete ve majör depresyon gibi ruhsal sorunları arttırdığı bildirilmiştir (Salman 2015, Cinal 2018).

Çocukluk çağı istismarı, ebeveynler arası şiddete tanıklık etmek ile flört ilişkisinde saldırgan ve kurban olmak arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu yaşantının psikolojik sıkıntı ile olan bağıni ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bir çalışmada çocukluk çağı istismarına uğramanın ve ebeveynler arası şiddete tanıklık etmenin ilişkide saldırgan ve kurban olmayı yordadığı bulunmuştur (Salman 2015). Aynı araştırmada ilişkide saldırgan ve kurban olmanın da psikolojik sıkıntıyı yordadığı belirlenmiştir (Salman 2015).

Sünnetçi ve ark. tanımlayıcı tipte yapmış oldukları çalışmada üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algılarını belirlemeyi amaçlamışlardır (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Bir üniversitede 13 fakültede 30.986 öğrenciden cinsiyet sayısı eşit tutulmak şartıyla rastgele örneklem yöntemiyle 424 öğrenciye anket uygulamışlardır (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Araştırmaya katılan öğrencilerin %13,8'i flört ilişkilerinde şiddete maruz kaldığını ve %12,4'ünde şiddete başvurduğunu ifade etmiştir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Kadın katılımcıların %59,6'sı, erkek katılımcıların ise %70,4'ü kıskançlığı şiddet olarak değerlendirmemişlerdir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Kadın katılımcıların %87,8'i, erkek katılımcıların ise %78,4'ü fiziksel şiddet gördükleri takdirde ayrılmaları gerektiğini ifade etmişlerdir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Katılımcıların %66,7'si sosyal medya hesaplarının şifrelerinin istenmesini şiddet olarak görmektedir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Bu oran erkeklerde %59,7, iken kadınlarda %40,3'tür. Katılımcıların %10,3'ü çiftlerden yalnızca biri bile istiyor olsa cinsel ilişkiye girilebileceğini ifade etmiştir (Sünnetçi ve ark. 2016). Bu oran erkeklerde %15,5, kadınlarda ise %5,2'dir. Erkek katılımcıların %70,9'u sevgilisinin giyiminden hoşlanmadığında kısıtlayabileceğini bildirmiştir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Kadın katılımcıların %97,7'si, erkeklerinse %85,4'ü şiddete maruz kalmanın kendilerinde korku ve güvensizliğe neden olacağını belirtmişlerdir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Çalışmanın sonuçlarında kadınların psikolojik ve dijital şiddet biçimleri açısından erkeklere oranla daha fazla farkındalıklarının olduğu, erkeklerin ise bu davranışları ilişki içinde gerçekleştirebilecek olağan tavırlar olarak değerlendirdiği belirlenmiştir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Yine cinsel ilişkiye zorlamayı, cinsellik ile ilgili şakaların yapılmasını, cinsel nesne gibi davranılmayı kadınların büyük oranının şiddet olarak gördükleri ifade edilmiştir (Sünnetçi ve ark. 2016: 56). Öğrencilerin şiddet ritüellerine yönelik görüşlerinde cinsel şiddet daha kabul edilemez bulunmuş, şiddetin psikolojik etkilerine dair değerlendirmede kadınlar erkeklere oranla daha fazla farkındalık ortaya koymuşlardır (Sünnetçi ve ark. 2016: 56).

Cinsel istismar nedeniyle psikiyatrik değerlendirme için gönderilen ergen bireylerde flört ilişkisi sırasında ortaya çıkan şiddetin sıklığı ve ergenlerin ruh sağlığı üzerine etkisinin incelendiği araştırmada bireylerin yaklaşık %75'i tanıdıkları kişiler tarafından istismara uğradıklarını, bunlar arasında ilk sırada erkek arkadaşlarının yer aldığını bildirmişlerdir (Demir ve ark. 2016: 240). Flört ilişkisi içinde şiddete uğrayan grup ile uğramayan grupta en sık psikiyatrik tanılar olarak; travma sonrası stres bozukluğu ve akut stres bozukluğu, ikinci olarak majör depresyon tanısı belirlenmiştir (Demir ve ark. 2016: 240). Flört ilişkisi sırasında cinsel şiddete maruz kalan kızlarda travma sonrası intihar girişimi daha yüksek oranda bulunmuştur (Demir ve ark. 2016: 240).

Flört şiddeti, flört şiddetine yönelik tutumun, depresyon ve anksiyete ile ilişkisinin ölçülmesini amaçlayan bir çalışmada erişkin bireylerin, flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutum puanları arttıkça depresyon ve anksiyete düzeylerinin arttığı, bireylerin flört şiddeti mağduriyeti arttıkça, depresyon ve anksiyete düzeylerinin de arttığı gözlenmiştir (Cinal 2018).

Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla yapılan bir başka çalışmada 300 erkek, 200 kız öğrenciye anket uygulanmıştır (Karatay ve ark. 2018: 62). Yapılan çalışmada öğrencilerin %51,8'inin çocukluk çağında şiddete maruz kaldığını, %37,8'inin sık sık şiddete tanıklık ettiğini, %28,6'sının flört şiddetine maruz kaldığını, %22,1'inin partnerine şiddet uyguladığını, %13,9'unun şiddet yüzünden biten duygusal bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur (Karatay ve ark. 2018: 62). Kız öğrencilerin şiddetle ilgili farkındalığının erkek öğrencilerden yüksek olduğu, ihmal etme, alay etme, takip etme, sosyal yaşamı kısıtlama, aldatma ve kıskanma gibi davranışların kız öğrenciler tarafından daha fazla şiddet davranışı olarak algılandığı belirlenmiştir (Karatay ve ark. 2018: 62). Geçmişte şiddete maruz kalma ve şiddete tanıklık etme ile partnerine şiddet uygulama davranışı arasında anlamlı ilişki olduğu belirtilmiştir (Karatay ve ark. 2018: 62).

Özdere ve Kürtül üniversite öğrencilerinin erkeğin ve kadının flört ilişkisinde uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddete ilişkin tutumlarının eğitim ile farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilere şiddetin tanımı, türleri, tipolojisi, şiddetin nedenine ilişkin kuramlar, flört şiddeti, sebepleri, ortaya çıkış şekilleri, sonuçları, korunma yöntemleri gibi konularda bilgi verilmiştir (Özdere ve Kürtül 2018: 123). Eğitim öncesi ve sonrasında "Flörtte Şiddete Yönelik Tutumlar Ölçekleri" uygulanmıştır (Özdere ve Kürtül 2018: 123). Çalışmanın sonucunda her şiddet türünde ve her değişkene bağlı olarak katılımcıların flört şiddetine yönelik tutumlarında değişimler olduğu ve kabul düzeylerinde düşmeler olduğu bulunmuştur (Özdere ve Kürtül 2018: 123). Ayrıca verilen eğitim sonrası flört

ilişkisinde şiddete uğradığını ve şiddete başvurduğunu belirten katılımcı sayısının bildirimlerinde bir artış olduğu belirlenmiştir (Özdere ve Kürtül 2018: 123).

Tarı Selçuk ve ark. yapmış oldukları çalışmada üniversite öğrencilerinin flört ilişkilerinde psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet maruziyetinin saptanması, öğrencilerin flört şiddetine yönelik tutumlarının ve toplumsal cinsiyet algılarının psikolojik ve fiziksel şiddete maruziyet ile ilişkisinin değerlendirilmesini amaçlamışlardır (Tarı Selçuk ve ark. 2018: 302). Flört ilişkisinde psikolojik, fiziksel, cinsel şiddete maruziyet oranı sırasıyla %39,5, %8,5, %3,9, psikolojik şiddete maruziyet oranı kızlarda daha yüksek, fiziksel şiddete maruziyet oranı geçmişteki flört ilişkisinde şiddete maruz kalanlarda ise daha yüksek olarak belirlenmiştir (Tarı Selçuk ve ark. 2018: 302). Fiziksel şiddete maruz kalanlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği puan ortalamasının düşük, Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik ve Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum ölçekleri puan ortalamalarının yüksek olduğu bulunmuş (Tarı Selçuk ve ark. 2018: 302).

Üstünel Balcı tarafından yapılan bir çalışmada, flört ilişkilerinde eşitlik, güvenlik, karşılıklılık ve sorumluluk kavramlarını tanıtmak, şiddetin oluşmasını önlemek amacıyla bir önleme programı geliştirilmiş ve İstanbul'daki bir üniversitenin öğrencilerine uygulanarak bu programın etkinliği karma yöntemlerle denenmiştir (Üstünel Balcı 2018). Programın duygularla başa çıkma ve uyum gösterme becerileri, kadınlara karşı korumacı cinsiyetçilik, erkeklere karşı çelişik duygulu cinsiyetçilik, psikolojik şiddete ilişkin tutumlar bakımından bir fark yaratmadığını, buna karşın kadınlara karşı düşmanca cinsiyetçilikte ve fiziksel şiddete ilişkin tutumlarda anlamlı bir azalma olduğu belirlenmiştir (Üstünel Balcı 2018).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünyada erkek ve kadınların flört şiddetine maruz kalma oranları birbirine yakın olsada ülkemizde toplumsal cinsiyet algısı ve şiddetin kabul edilebilir olduğu inancı gibi sebeplerle kadınların daha fazla flört şiddetine maruz kaldığı bilinmektedir. Flört şiddetinin deneyimlenmesi travmalara, özgüven eksikliğine, içe kapanık, ürkek, çekingen olunmasına ya da bireylerin kendilerini savunamamalarına neden olabilmektedir. Flört şiddetine başvuranların ise şiddeti uygulama yoluyla karşı taraf üzerinde güç ve kontrol kazanmasına sebep olabilmektedir. Flört şiddetine uğrayan bireyler yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde bu davranış kalıplarını aile içi şiddet şeklinde sürekli hale getirebilmektedirler. Bireylerin yaşamlarının herhangi bir döneminde flört şiddetine maruz kalmaları hem fiziksel hemde ruhsal sağlıklarını olumsuz olarak etkileyebilmekte ve yaşam kalitelerinde düşürebilmektedir.

Flört gibi ikili ilişkilerin önemli olduğu ve bu konuda tecrübesiz olan ergenlere yönelik flört şiddeti ile ilgili önleyici ve müdahale edici programlar en temelde, birincil ve ikincil olmak

üzere ikiye ayrılmaktadır. Flört şiddeti yaşanmadan önce uygulanan birincil programlar koruyucu ve önleyici kapsamda karşımıza çıkarken, flört şiddeti yaşanırken ve sonrasında uygulanan ikincil programlar müdahale edici ve iyileştirici kapsamda karşımıza çıkmaktadır. Koruyucu ve önleyici özellikteki programlar; flört şiddeti, flört şiddetini meşrulaştıran tutumlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve güç meselesi, toplumsal cinsiyet ile ilgili beklentiler, toplumsal cinsiyete yönelik kalıp yargılar gibi içeriklerle; gençlerin flört şiddetine yönelik bilgi ve farkındalığını arttırmaya yönelik uygulamalar şeklindedir. Flört şiddetini tanımaya yönelik olarak kazandırılan bu yeni bilgilerin; flört şiddetine yönelik meşrulaştırıcı ve kabullenici tutumları sorgulatarak değiştireceği, bu değişen tutumlarında şiddet uygulama ve şiddete maruz bırakılma oranlarını düşüreceği beklenmektedir. Bu amaçla Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2016-2017 eğitim öğretim yılında “Ne Var Ne Yok?!” adlı ilk gençlik projesini yürütmüştür. Proje, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık, akranlar arası zorbalık, sanal şiddet, flört şiddeti ve güvenli ilişkiler gibi konularda lise öğrencilerinin farkındalıklarını arttırmak ve böylece şiddet vakalarını en aza indirmeye yönelik koruyucu-önleyici bir model geliştirmek üzere pilot bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Proje kapsamında, İstanbul’da 7 farklı lisede eğitim-öğretim gören hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileriyle sınıflar bazında 2 ders saati bir araya gelinerek, “Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak” adlı kitapta yer alan uygulamaların bir bölümü çalışılmıştır. Proje uygulama süresince yaklaşık 3500 gence ulaşılmıştır. Liselerdeki psikolojik danışmanlar ve öğretmenler; uygulamalar sonrasında gençlerin flört ilişkilerini ve flört şiddetine yönelik görüşlerini gözden geçirdiklerini, bilgi ve farkındalıklarının yükseldiğini, öğrencilerin rehberlik servisinden flört şiddeti ile ilgili destek taleplerinin arttığını dile getirmişlerdir.

Flört şiddeti bir halk sağlığı sorunu olarak ele alındığında sağlık çalışanlarının bu soruna dair farkındalığının artırılmasının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Flört şiddetinin sıklıkla sahnelendiği yerler olan aile, okul, sosyal medya alanlarının sağlık çalışanları tarafından göz önünde bulundurulması önemlidir. Bu nedenle flört şiddetine uğrayan kişinin kendinin bile farkında olamayabileceği, bireyin getirdiği diğer ruhsal belirtilerin de flört şiddeti ile ilgili olabileceği için flört şiddetinin farklı ruhsal bozukluklarla ilişkili olabileceği düşünüldüğünde flört şiddetini tanımanın ve bu konuda bilgilendirilmenin ne kadar önemli olduğu sağlık çalışanları tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Bireylerin yaşam kalitesini arttırmak ve aile içi şiddeti önlemek için koruyucu ve önleyici, müdahale edici ve iyileştirici programların artırılması ve ruh sağlığı çalışanlarının bu programlarda yer alması önemlidir. Ruh sağlığı çalışanlarının danışanların getirdiği ruhsal belirtilerin flört şiddeti ile ilgili olabileceğini göz önünde bulundurmaları gereklidir. Flört

şiddetinin depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, bedensel belirtiler, uykusuzluk vb. gibi belirtiler ile bireylerin ruh sağlığı birimlerine başvurabileceği unutulmamalıdır. ■

Bu derlemenin ülkemizde bundan sonra yapılacak olan bilimsel çalışmalara ilham vermesi, flört şiddeti yaşamayan bireylerin ruh sağlığını doğrudan etkileyen sorun olarak ele alınması, şiddetin etkilerinin derinleşmesinin önüne geçilmesi, koruyucu ruh sağlığına yönelik hizmetlerin planlanması ve uygulanmasına ilham vermesi beklenmektedir. Ayrıca alan yazın boşlukları olarak fark edilen şiddete maruz bırakılan gençlere destek ve danışmanlık, flört şiddeti yaşayan bireye müdahale etme, üniversite öğrencilerinde flört şiddetine yönelik koruyucu-önleyici yaklaşıma yönelik araştırmalar yapılmasına yol gösterici olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın A, Gülşen M, Aşut S, Akça M (2012) Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2):175-184.
- Anderson JF, Kras K (2005) Revisiting Albert Bandura's social learning theory to better understand and assist victims of intimate personal violence. *Women & Criminal Justice*, 17:99-124.
- Bandura A (1973) *Aggression: A social learning analysis*. Oxford, England: Prentice-Hall.
- Banyard VL, Cross C, Modecki KL (2006) Interpersonal violence in adolescence: Ecological correlates of self-reported perpetration. *Journal of Interpersonal Violence*, 21:1314-1332.
- Bell KM, Naugle AE (2008) Intimate partner violence theoretical considerations: moving towards a contextual framework. *Clinical Psychology Review*, 28:1096-1107.
- Black MC, Basile KC, Breiding MJ, Smith SG, Walters ML, Merrick MT, Chen J, Stevens MR (2011) The national intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010 Summary report. Atlanta, GA: National center for injury prevention and control, centers for disease control and prevention.
- Bonomi AE, Anderson ML, Nemeth J, Rivara FP, Buettner C (2013) History of dating violence and the association with late adolescent health. *BMC Public Health*, 13:821.
- Bourdieu P (2016) *Eril Tahakküm*. Yılmaz B (Çeviri Ed.): İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Bowlby J. (1979) *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. Sevgi Bağlarının Kurulması ve Bozulması (2012) Kamer M. (Çeviri Ed.):87-103 1. Basım, İstanbul, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Cascardi M, Jouriles EN (2018) A study space analysis and narrative review of trauma-informed mediators of dating violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19:266-285.
- Choi EP, Wong JY, Fong DY (2017) Mental health and health-related quality of life of Chinese college students who were the victims of dating violence. *Quality of Life Research*, 26:945-957.

- Cinal B (2018) Flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumun anksiyete ve depresyon düzeyleriyle ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen JR, Shorey RC, Menon SV, Temple JR (2018) Predicting teen dating violence perpetration. *Pediatrics*, 141:e20172790.
- Connell RW (1998) Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. Soydemir C (Çeviri Ed.): İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Dahlberg LL, Toal SB, Swahn MH, Behrens CB (2005) Measuring violence-related attitudes, beliefs, behaviors, and influences among youths; a compendium of assessment tools. (2nd ed.) Atlanta, GA: Division of Violence Prevention National Center for Injury Prevention and Centers for Disease Control. 2005.pdf
- Demir NÜ, Irmak MY, Murat D, Fiş NP (2016) Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17:240-247.
- Dikmen HA, Özaydın T, Dereli YS (2018) Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki; ACU Sağlık Bil Derg, 9:170-176
- Dobash RE, Dobash RP (1977) Wives: The appropriate victims of marital violence. *Victimology*, 2:426-442.
- Dutton DG (2011) The domestic assault of women: Psychological and criminal justice perspectives: 63-121.UBC press.
- Erikson EH (1968) Identity: Youth and Crisis. New York: W.W. Norton & Company Inc., 128-135.
- Fincham FD, Cui M, Braithwaite S, Pasley K (2008) Attitudes toward intimate partner violence in dating relationships. *Psychological Assessment*, 20(3):260-269.
- Foshee VA, Reyes HLM, Gottfredson NC, Chang LY, Ennett ST (2013) A longitudinal examination of psychological, behavioral, academic, and relationship consequences of dating abuse victimization among a primarily rural sample of adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 53:723-729.
- Hazan C, Shaver P (1987) Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52:511-524.
- Jennings WG, Park M, Tomsich EA, Gover AR, Akers RL (2011) Assessing the overlap in dating violence perpetration and victimization among South Korean college students: The influence of social learning and self-control. *American Journal of Criminal Justice*, 36:188-206.
- Karatay M, Karatay G, Baş NG, Baş K (2018) Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27:62-71.
- Kılınçer A, Dost M (2013) Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 4(1):15-32.

- Lewis SF, Fremouw W (2001) Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 21:105-127
- Makepeace JM (1981) Courtship violence among college students. *Family Relations*, 30:97-102.
- Makepeace JM (1987) Social factor and victim-offender differences in courtship violence. *Family Relations*, 36:87-91.
- Miedzian M. (1995) Learning to be violent. In Peled E, Jaffe PG, Edelson JL. (Eds.): 10-24 *Ending the cycle of violence: Community responses to children of battered women*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Murray CE, Kardatzke KN (2007) Dating violence among college students: Key issues for college counselors. *Journal of College Counseling*, 10:79-89.
- National Center for Injury Prevention and Control (2014) Understanding teen dating violence <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/teen-dating-violence-2014-a.pdf> Erisim tarihi: 12 Şubat 2019.
- National Center for Injury Prevention and Control (2018) Preventing Teen Dating Violence <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/tdv-factsheet.pdf> Erişim tarihi: 01 Mart 2019.
- Offenhauer P, Buchalter A (2011) Teen dating violence: A literature review and annotated bibliography. Library of Congress.
- O'Keefe M (1997) Predictors of dating violence among high school students. *Journal of interpersonal violence*, 12(4):546-568.
- O'Keefe M (2005) Teen dating violence: A review of risk factors and prevention efforts. *National Electronic Network on Violence Against Women*, 1:1-5.
- O'Leary KD (1988) Physical aggression between spouses: A social learning theory perspective. In V. B. Van Hasselt, R. L. Morrison, A. S. Bellack, & M. Hersen (Eds.): 31-55. *Handbook of family violence*. New York, NY, US: Plenum Press.
- Özdere M, Kürtül N (2018) Flört şiddeti eğitiminin, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutumlarına etkisi. *Social Science Development Journal*, 3:123-136.
- Polat O (2017) Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22:15-34.
- Price EL, Byers ES, Belliveau N, Bonner R, Caron B, Doiron D, ... Lavoie B (1999) The attitudes towards dating violence scales: Development and initial validation. *Journal of Family Violence*, 14(4):351-375.
- Quinlan A (2011) Dating violence, college. Finley LL. (Ed.):128-130. *Encyclopedia of School Crime and Violence* (2 volumes). Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Salman Y (2015) The role of childhood maltreatment and witnessing interperantal conflict on dating violence through psychological distress (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul, BÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Selçuk KT, Avcı D, Mercan Y (2018) Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *ACU Sağlık Bil Derg*, 9:302-308.
- Sezer Ö (2008) The adaptation of acceptance of couple violence scale into Turkish: validity and reliability studies. *Journal of the Faculty of Education*, 9(16):1-15
- Shi L (2003) The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31:143-157.
- Silverman JG, Raj A, Mucci LA, Hathaway JE (2001) Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *JAMA*, 286:572-579.
- Smith PH, White JW, Holland LJ (2003) A longitudinal perspective on dating violence among adolescent and college-age women. *American Journal of Public Health*, 93:1104-1109.
- Sousa CA (1999) Teen dating violence: The hidden epidemic. *Family & Conciliation Courts Review*, 37:356-374.
- Straus MA (2004) Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10:790-811.
- Sünetçi B, Say A, Gümüštepe B, Enginkaya B, Yıldızdoğan Ç, Yalçın M (2016) Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 16:56-83.
- Terzioğlu F, Gönenç İM, Özdemir F, Güvenç G, Kök G, Sezer NY, Hiçyılmaz BD (2016) Flört şiddeti tutum ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(4):225-232.
- Toplu-Demirtaş E, Hatipoğlu-Sümer Z, Fincham FD (2017) Intimate partner violence in Turkey: the Turkish intimate partner violence attitude scale-revised. *Journal of Family Violence*, 32(3):349-356.
- Ulloa EC, Martinez-Arango N, Hokoda A (2014) Attachment anxiety, depressive symptoms, and adolescent dating violence perpetration: A longitudinal mediation analysis. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23:652-669.
- Üstünel Balcı AÖ (2018) Testing the effectiveness of a dating violence prevention program among college students in İstanbul (Doktora Tezi). İstanbul, BÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vagi KJ, Rothman E, Latzman NE, TetenTharp A, Hall DM, Breiding M (2013) Beyond correlates: A review of risk and protective factors for adolescent dating violence perpetration. *Journal of Youth and Adolescence*, 42:633-649.
- Walker LE (1989) Psychology and violence against women. *American Psychologist*, 44:695-702.
- Wekerle C, Wolfe DA (1999) Dating violence in mid-adolescence: theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19:435-456

- Welchmani L, Hossain S (2014) *Namus: Suçlar, paradigmalar ve kadına yönelik şiddet*. Şekercan S (Çeviri Ed.): İstanbul, BGST Yayınları.
- Wincentak K, Connolly J, Card N (2017) Teen dating violence: A meta-analytic review of prevalence rates. *Psychology of Violence*, 7:224-241
- World Health Organization (WHO) (1996) WHO Global consultation on violence and health. Violence: a public health. Geneva. document WHO/EHA/SPI. POA. 2). <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en>. Erişim tarihi: 10 Şubat 2019.
- Yarar B (2015) *Yakın İlişki İçinde Şiddeti Feminist Bakışla Yeniden Düşünmek. Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*. 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yumuşak A, Şahin R (2014) Flörtte şiddete yönelik tutum ölçeklerinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(49):233-252.
- Yun SH, Vonk ME (2011) Development and initial validation of the intimate violence responsibility scale. *Research on Social Work Practice*, 21(5):562-571.